

Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN, ENERGIE, LEEFMILIEU EN NATUUR,

Bisnota aan de leden van de Vlaamse regering

Betreft : Langetermijnvisie Schelde-estuarium : Ontwikkelingsschets 2010, Geactualiseerd SIGMAPLAN ter beheersing van overstromingsrisico's en het behalen van de natuurdoelstellingen in het Zeescheldebekken, instandhoudingsdoelstellingen en flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandsrecreatie.

1. Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010

In het Memorandum van Vlissingen van 04-03-2002 werden afspraken vastgelegd over de nadere uitwerking van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium. In zake de onderlinge samenwerking was de kern van het memorandum de uitwerking van een Ontwikkelingsschets 2010 op basis van een strategische milieueffectenrapportage en een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Ook het Geactualiseerd SIGMAPLAN werd als een belangrijk onderdeel van de Ontwikkelingsschets 2010 erkend en als dusdanig ook aan de schets toegevoegd. Conform de afspraken bij de opmaak van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium werd het aspect veiligheid in Vlaanderen ingevuld via een gelijklopend planningsproces.

Op 17-12-2004 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de voorgenomen besluiten van de Ontwikkelingsschets 2010 en de verdere uitwerking van het geactualiseerde SIGMAPLAN (VR/PV/2004/48 – punt 85). Op 26-01-2005 werd de resolutie van het Vlaams Parlement betreffende de besluitvorming rond de uitvoering van het project Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium goedgekeurd. Op 11-03-2005 werd het derde memorandum van overeenstemming met Nederland gesloten, met inbegrip van de kostentoedeling Nederland-Vlaanderen betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 (VR/PV/2005/9 – punt 22).

Een aantal besluiten uit de Ontwikkelingsschets 2010 en de beslissing m.b.t. het geactualiseerde SIGMAPLAN van 17-12-2004 en onderdelen van de resolutie van het Vlaams Parlement van 26-01-2005 vereisen echter nog verdere invulling tegen ten laatste 01-07-2005 en worden verder in deze nota behandeld :

- Besluit 3.b uit de Ontwikkelingsschets 2010 : Zowel Vlaanderen als Nederland verbonden zich er toe om de instandhoudingsdoelstellingen voor het estuarium in de zin van de Europese habitatrichtlijn te formuleren vóór 01-07-2005. Vanaf dan kan op een onderbouwde wijze werk gemaakt worden van de nodige instandhoudingsmaatregelen om de gunstige staat van instandhouding te verzekeren.

- Besluiten 1.a, 1.b, 2.b, 3.c, 3.d en 3.g uit de Ontwikkelingsschets 2010 : Er werd het engagement aangegaan om vóór 01-07-2005 concrete veiligheids- en natuurontwikkelingsprojecten aan te duiden om tegemoet te komen aan de vooropgestelde doelstellingen en om hiervoor herinrichtingsplannen, project-MER's, GRUP's ... te kunnen opstarten.
- Besluit 4.k uit de Ontwikkelingsschets 2010 : Voordat besluiten over de daadwerkelijke realisatie worden genomen dient een beleidskader en passende afspraken hieromtrent gemaakt te worden die van toepassing zijn bij de functieverandering van landbouwgrond.
- Besluit B.3 uit de beslissing van de Vlaamse Regering van 17-12-2004 : Het geactualiseerde SIGMAPLAN dient verder uitgewerkt te worden volgens de principes die uiteengezet zijn in § 3 van deel B van de nota van 17-12-2004 (VR/PV/2004/48 – punt 85) en dient voorgelegd te worden aan de Vlaamse Regering voor 01-07-2005

De principes uit de resolutie van het Vlaamse Parlement van 26-01-2005 gelden hierbij als leidraad.

2. Stand van zaken Ontwikkelingsschets 2010

2.1 Onderhandelingen

In het Memorandum van 's Gravenhage van 11-03-2005 werd afgesproken vóór 01-04-2005 onderhandelingsdelegaties samen te stellen voor het tot stand komen van de volgende verdragen:

- Verdrag in zake Samenwerking Beleid en Beheer in het Schelde-estuarium
- Verdrag in zake de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010
- Verdrag het Gemeenschappelijk Nautisch Beheer
- Overgangsverdrag in zake de vaststelling van de bandbreedte van de jaarlijkse loodsgeldontkoppeling tot 01-01-2008.

Op 25-03-2005 werd de samenstelling van de Vlaamse onderhandelingsdelegatie vastgelegd (VR/PV/2005/12 – punt 38). Beide onderhandelingsdelegaties hebben hun werkzaamheden aangevat op 04-05-2005. In overeenstemming met de afspraken zullen de onderhandelingsdelegaties alles in het werk stellen om de onderhandelingen in het najaar af te ronden zodat de Verdragen nog dit jaar kunnen worden ondertekend en zodat het parlementaire goedkeuringsproces kan aangevat worden.

2.2 ProSes2010

In het Memorandum van Overeenstemming van 11-03-2005 werd afgesproken dat de Technische Scheldec commissie een gezamenlijke Vlaams-Nederlandse projectorganisatie zou oprichten voor de tenuitvoerlegging van de Ontwikkelingsschets 2010. Op 29-03-2005 heeft de Technische Scheldec commissie de projectorganisatie ProSes2010 opgericht, die het vroegere ProSes opvolgt. De kosten van ProSes2010 worden op 50/50 basis verdeeld tussen Vlaanderen en Nederland. In een afzonderlijke nota aan de Vlaamse Regering zal machtiging gevraagd worden om een dergelijke financieringsovereenkomst te ondertekenen.

Op 17-05-2005 werd de startbijeenkomst van ProSes2010 gehouden. Hierop kwam duidelijk naar voor dat de verkennende fase waarin het nut en de noodzaak van de Ontwikkelingsschets 2010 was aangetoond nu voorbij is, en dat nu de plan- en projectfase waarin de juridische verankering om de besluiten daadwerkelijk uit te kunnen voeren moet gebeuren is aangebroken, om uiteindelijk te kunnen resulteren in de uitvoeringsfase vanaf 2007.

Waar vroeger de projectdirectie ProSes als mediator en "schrijver" van de Ontwikkelingsschets 2010 de projecttrekker was, worden de (bestuurlijk) bevoegde diensten die de projecten uitvoeren die voortvloeien uit de Ontwikkelingsschets 2010, nu de trekkers van de projecten. Waar ProSes als

bilaterale mediator voor het samenstellen van de Ontwikkelingsschets 2010 optrad, wordt ProSes2010 belast met de opdracht van het in samenhang bevorderen van een tijdige en kwaliteitsvolle realisatie van de projecten en maatregelen uit de Ontwikkelingsschets 2010. ProSes2010 treedt op als adviseur/ondersteuner van de bevoegde diensten, ze zorgt voor een transparante boekhouding bij financieel grensoverschrijdende projecten, is dé overall communicator van Ontwikkelingsschets 2010 en treedt op als opvolger, rapporteur, adviseur van de voortgang aan de Technische Schelde Commissie. Het doel is ook om een open transparant proces te voeren, gericht op het verbreden van het draagvlak.

De nieuwe risico's die ProSes2010 kan verwachten zijn enerzijds dat de samenhang uit het oog wordt verloren, waardoor het draagvlak afbrokkelt en de uitvoering vertraagd kan worden, en anderzijds problemen in het doorlopen van de noodzakelijke formele procedures (GRUP's, project-MER's ...) waardoor wederom vertraging of problemen om tot uitvoering over te gaan kunnen ontstaan. Daarom stelt ProSes2010 zich tot doel de samenhang en de voortgang van de Ontwikkelingsschets 2010 te bevorderen om een tijdige en kwaliteitsvolle realisatie van de projecten en maatregelen uit de Ontwikkelingsschets 2010 te laten plaatsvinden.

2.3 Ontwikkelingen in Nederland inzake de natuurontwikkelingsprojecten

De Nederlandse regering wil de provincie Zeeland actief betrekken bij de uitvoering van de natuurontwikkelingsprojecten op Nederlands grondgebied. Het is de bedoeling dat de provincie de regierol zal vervullen bij de voorbereiding en de uitvoering van de natuurontwikkelingsprojecten langs de Westerschelde. In de eerste plaats betekent dit de aanwijzing, inclusief het bekomen van draagvlak, van nog ca. 300 ha terreinen (polders) voor herinrichting als estuariene natuurgebied. Deze 300 ha moeten opgeteld worden bij de terreinen die nodig zijn voor de reeds in de OS 2010 genomen beslissing over de uitbreiding van het Zwin (20 à 40 ha op Nederlands grondgebied) en de estuariene inrichting van de Hertogin Hedwigepolder (295 ha op Nederlands grondgebied). Vervolgens zal de provincie de inrichtingsplannen voor deze gebieden opstellen en de effectieve uitvoering van de werken op zich nemen. De kosten van de voorbereiding en de uitvoering worden door het Rijk gedragen. De eerste stap hiertoe is het afsluiten van een bestuursovereenkomst tussen het Rijk en de provincie. Na goedkeuring van de bestuursovereenkomst zal de provincie Zeeland haar regierol opnemen. Als vroegst mogelijke datum voor de aanwijzing van de extra 300 ha natuurgebied wordt het najaar van 2005 genoemd, samen met het publiceren van de startnotitie in het kader van de Rijksprojectenprocedure. Ook, zullen de Nederlandse instandhoudingsdoelstellingen voor de Westerschelde niet tegen juli 2005 geformuleerd zijn.

2.4 Grensoverschrijdende natuurontwikkelingsprojecten

In de Ontwikkelingsschets 2010 is besloten dat twee grensoverschrijdende natuurontwikkelingsprojecten snel moeten opstarten om het Schelde-estuarium een meer robuuste natuur te geven om ongewenste fysische en ecologische effecten van de verruiming van de vaargeul te vermijden. Het betreft enerzijds een uitbreiding van het Zwin en anderzijds de creatie van estuariene natuur in de Hedwigepolder.

De procedure voor de project-MER van de uitbreiding van het Zwin is opgestart op 01-06-2005 met de publicatie van het bestek in het publicatieblad van de Europese Gemeenschap. Deze vlotte opstart is te danken aan de voorbereidende besprekingen die hierover reeds gedurende enkele jaren hebben plaatsgevonden in het kader van de Internationale Zwincommissie. Voor het Zwin is er dan ook geen sprake van vertraging.

Over het project creatie van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijk gedeelte van de Prosperpolder, dat volledig door Vlaanderen zal bekostigd worden, zijn met de provincie Zeeland nog geen formele besprekingen gevoerd, gezien deze provincie hiermee wenst te wachten tot de

goedkeuring van bovengenoemde bestuursovereenkomst. Het opstarten van de formele procedures (project-MER, GRUP ...) wordt momenteel voorbereid via het INTERREG III B project FLOODSCAPE, een door Europa gesubsidieerd project.

2.5 Scheldeverdieping tot 131 dm

In de besluiten 2.a t.e.m. 2.j van de Ontwikkelingsschets 2010 staat waar en onder welke voorwaarden de vaargeul dient verdiept te worden tot 131 dm. Na de beslissing hieromtrent door de Vlaamse en Nederlandse regering is in het voorjaar van 2005 een projectplan uitgewerkt alsook de opzet van de organisatie en werd de project-MER aanbesteed. Tussen medio 2005 en medio 2006 zal de startnotitie TN/MER worden opgesteld en hierover inspraak en advies ingewonnen worden. In het voorjaar van 2007 zal het Tracébesluit na inspraak en advies kunnen worden vastgesteld, waarna de vergunningen die nodig zijn zullen kunnen worden aangevraagd. In het najaar van 2007 wordt de aanvang van de werken gepland.

3. Verklaring van dwingend openbaar belang

3.1 Verklaring van dwingend openbaar belang van het SIGMAPLAN

Het is de meest essentiële opdracht van de overheid om de fysieke integriteit van haar ingezetenen te beschermen door te zorgen voor voldoende veiligheid. Het overstromingsgevaar houdt actueel een reële bedreiging in van deze veiligheid. Dit is geen subjectieve perceptie maar een feit dat is vastgesteld na wetenschappelijk onderzoek. Voldoende veiligheid laat zich niet vatten in enkel overstromingskansen. Ook van belang is de schade die de overstroming veroorzaakt. Het is dan ook juist om het veiligheidsniveau te meten met het overstromingsrisico. Het overstromingsrisico is gelijk aan de overstromingskans vermenigvuldigd met de omvang van de schade aan mensen en eigendommen als gevolg van die overstroming. Op die manier kan men de gemiddelde jaarlijks verwachte overstromingsschade berekenen. Er wordt vastgesteld dat de overstromingsrisico's op dit moment ontoelaatbaar hoog zijn. Bovendien zullen, omwille van de zeespiegelrijzing, die overstromingsrisico's in de loop van deze eeuw sterk stijgen. Na realisatie van het SIGMAPLAN van 1977 zonder de stormvloedkering komt het totale overstromingsrisico voor de ganse periode tot 2100 in buurt van 1 miljard euro. Dit is onaanvaardbaar en daarom wordt het SIGMAPLAN van 1977 geactualiseerd. Dit geactualiseerde SIGMAPLAN, onder de vorm van het meest wenselijk alternatief zoals verder in onderhavige nota ter sprake komt, reduceert dit overstromingsrisico met maar liefst 75%. Alle werken, handelingen en inrichtingen noodzakelijk in het kader van de realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN, zijn uit het oogpunt van veiligheid, volksgezondheid, behoud van het patrimonium ... dan ook van dwingend groot openbaar belang.

Volgens artikels 2.12, 3.1, 6.1 en 6.2 van de Europese Habitatrichtlijn dient Vlaanderen aanzienlijke delen van het Schelde-estuarium in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Ook de wettelijke bepalingen van de Europese Kaderrichtlijn Water en Vogelrichtlijn stellen dwingende ecologische eisen naar natuurontwikkeling en verbetering van de ecologische basiskwaliteit. Ecologische studies geven aan dat de oppervlakte en kwaliteit van de slikken en schorren dient te verhogen en verstorende processen (hoge waterstanden, grote stroomsnelheden en ruimtelijke beperking tussen de dijken) gecounterd. Ook voor de binnendijkse natuurtypen is een inspanning nodig om de negatieve impact van verdroging, versnippering en vermessing te verminderen. Vlaanderen heeft t.a.v. deze gebieden verregaande Europese engagementen aangegaan. Niet uitvoeren zou leiden tot veroordelingen en sancties. Het geactualiseerde SIGMAPLAN is dan ook een project waarvoor "dwingende redenen van groot openbaar belang" gelden o.a. in de zin van artikel 6.4 van de Habitatrichtlijn.

3.2 Verklaring van dwingend openbaar belang van de verdieping van de Schelde

3.2.1 Algemeen

Het is de wens van Vlaanderen en Nederland het zeegaande goederenvervoer te laten plaatsvinden op de meest kostenefficiënte, milieu- en ruimtevriendelijke wijze.

Vastgesteld werd dat de toegankelijkheid van de haven van Antwerpen onder toenemende druk komt te staan door de beperkte diepgang ten gevolge van plaatselijke ondiepten in de vaarweg. Ontwikkelingen in de containervaart spelen hierbij een belangrijke rol.

Tevens werd vastgesteld dat er geen alternatieve oplossingen mogelijk zijn om tegemoet te komen aan de probleemstelling. Daarom wordt hierna ingegaan op de dwingende redenen van groot openbaar belang om te kiezen voor de voorgestelde verruiming van de vaargeul.

3.2.2 Ontwikkelingen in de containersector

In de containervaart tekenen zich de laatste jaren enkele belangrijke tendensen af:

Groei van het transport van en naar West-Europa. Het vervoer van containers van en naar de havens in de 'Hamburg – Le Havre range' is in de periode 1990 – 2000 gestegen met gemiddeld 7,5% per jaar. Voor de periode 2000 – 2010 wordt een groei van 3 tot 5,5% per jaar verwacht en 2 tot 4% voor de periode 2010 – 2030, afhankelijk van de ontwikkelingen in de wereldeconomie.

Schaalvergroting van schepen in de containervaart is ook een tendens. Prognoses wijzen uit dat reders bij internationaal containervervoer steeds meer gebruik willen maken van grotere containerschepen, met een diepgang van meer dan 12 tot 13 meter.

Reders hanteren strikte vaarschema's om kosten te besparen. Voor het varen van en naar de havens in West-Europa wil men dan ook zo min mogelijk afhankelijk zijn van belemmeringen zoals de maritieme toegang.

3.2.3 Verruiming van de vaargeul

De verruiming schept de randvoorwaarde om naar verwachting de aanloopweerstand van Antwerpen voor containerrederijen het komende decennium op een aanvaardbaar niveau te houden. De kwaliteit van de achterlandverbindingen van Antwerpen is zodanig of zal zodanig worden dat de extra groei van het goederenverkeer als gevolg van de verruiming kan worden opvangen.

3.2.4 Positie van de haven van Antwerpen in het Trans-Europees Netwerk (TEN)

Uit Beschikking 1346/2001/EG, ter wijziging van verordening 1692/96/EG ten aanzien van zeehavens, binnenhavens en intermodale terminals, blijkt dat de haven van Antwerpen beschouwd wordt als haven van internationaal belang in het Trans-Europees Netwerk Transport (TEN-T). Binnen dit netwerk worden infrastructuurprojecten van gemeenschappelijk belang geacht wanneer ze betrekking hebben op: *“de aanleg en het onderhoud van alle onderdelen van het algemene voor alle transportgebruikers toegankelijke transportsysteem binnen het havengebied en van de verbindingen met het nationale en internationale verkeersnet. Hieronder vallen:*

- *de ontsluiting en het onderhoud van terreinen voor commerciële en andere havenverwante doeleinden;*
- *aanleg en onderhoud van weg- en spoorverbindingen;*
- *aanleg en onderhoud, inclusief uitbaggeren, van toegangswaterwegen en overige wateroppervlakten;*
- *aanleg en onderhoud van navigatie-, verkeers-, beheers-, communicatie- en informatiesystemen in de haven en de toegangswegen.”*

In het licht van deze beschikking kan de verruiming van de vaargeul naar Antwerpen als infrastructuurproject van gemeenschappelijk belang worden gezien.

De uitvoering van het project stelt de haven van Antwerpen in staat om haar rol en positie als internationaal verbindingspunt tussen de wereldmarkten en Noordwest-Europa in het Trans-Europees Netwerk Transport (TEN-T) te vervullen en zodoende op een gunstige en duurzame wijze bij te dragen tot de doelstellingen van het Europese Vervoersbeleid.

Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn:

- het verbeteren van de multimodale bereikbaarheid binnen het havennetwerk;
- het opvangen van de toenemende vervoersvraag op een minder milieubelastende wijze;
- het bewerkstelligen van de modal shift naar minder milieubelastende vervoersmodi.

Door het project zal de haven van Antwerpen haar marktpositie op de korte termijn verbeteren en op langere termijn kunnen behouden. Behoud van marktpositie van de haven van Antwerpen is van belang voor de welvaart in het algemeen en de werkgelegenheid van Vlaanderen in het bijzonder.

3.2.5 Kosten en baten van verruiming

De maatschappelijke kosten-batenanalyse laat voor de varianten zonder Vlissingen zien dat de verruiming tot 13,10 meter maatschappelijk rendabel is, bij alle voor het onderzoek beschouwde groeiscenario's discontovoeten en bij alle varianten voor de kosten. Wordt containeroverslag in Vlissingen gerealiseerd tot een niveau van 3,6 miljoen TEU in 2030, dan kunnen de baten van verruiming ongeveer twee procent lager uitkomen, maar blijft het project maatschappelijk rendabel.

Met verruiming zal het marktaandeel in de containersector van Antwerpen in de Hamburg-Le Havre range op de korte termijn met 3 tot 4 procentpunten kunnen toenemen, van een marktaandeel van 21% in 2001 tot 24 à 25% in 2010.

De maatschappelijke kosten-batenanalyse geeft op hoofdlijnen de volgende conclusie over verruiming van de vaargeul tot 13,10 meter:

Verruiming van de vaargeul draagt bij aan de welvaart van Europa, Vlaanderen en Nederland; Het project is al in 2008 maatschappelijk rendabel voor Europa, Vlaanderen en Nederland. De Europese transportbaten van een verruiming tot 13,10 meter in 2030 (discontovoet 4%) variëren van 1,5 tot 2,2 miljard euro, afhankelijk van het economische groeiscenario. Voor Vlaanderen liggen deze

tussen de 0,7 en 1,1 miljard euro, voor Nederland tussen de 0,4 en 0,6 miljard euro. Vanuit Europees perspectief zijn de externe effecten per saldo 0. Voor Vlaanderen zijn de externe effecten van transport licht negatief (0,1 miljard euro) als gevolg van de extra doorvoer bij verruiming. Voor Nederland zijn deze nihil (0).

Verruiming tot 13,10 meter ineens is te prefereren boven een beperkte verruiming tot 12,50 meter of 12,80 meter. Een vergelijking tussen een verruiming tot 13,10 meter en een van 12,50 meter leert dat de bijkomende jaarlijkse rentelasten van de aanlegkosten en onderhoudskosten bij 13,10 meter hoger zijn dan bij 12,50 meter, maar de bijkomende baten die daar tegenover staan zijn 2,5 tot 4 keer hoger dan deze bijkomende kosten. Eenzelfde beeld geldt voor 13,10 meter ten opzichte van de verruiming tot 12,80 meter.

De baten voor Zeeland zijn geschat op basis van het aandeel van Zeeland in de totale hoeveelheid containers en op het deel van de Nederlandse bevolking dat woont in Zeeland. Op basis hiervan is geconcludeerd dat de netto contante waarde van de directe transportbaten voor Zeeland ligt tussen de 8 en 24 miljoen euro.

In de maatschappelijke kosten-batenanalyse op hoofdlijnen is echter geen rekening gehouden met indirecte effecten, de eventuele gevolgen van toegenomen transportstromen voor het achterland en de onzekerheden bij de bepaling van de externe effecten. Voorts is aangenomen dat er geen welvaartsconsequenties zijn die gerelateerd zijn aan het switchen van reders van Rotterdam naar Antwerpen en vice versa. Tevens is in het onderzoek verondersteld dat de marginale kosten en marginale opbrengsten van containeroverslag in deze havens met elkaar in evenwicht zijn. De onderzoekers verwachten evenwel dat deze effecten geringe invloed hebben op de uitkomst van de analyse.

3.2.6 Conclusies

Gelet op het belang van het behoud van Antwerpen als Europese mainport in de Hamburg – Le Havre range, gelet op de specifieke problematiek van de haven van Antwerpen, gelet op de ontwikkelingen in de containervaart, gelet op de afwezigheid van alternatieven en de wenselijkheid om de multimodale bereikbaarheid binnen het havenonderzoek (TEN-T) te verbeteren, gelet op de positieve uitkomsten van de maatschappelijke kosten- en batenanalyse van de verruiming voor zowel Nederland als Vlaanderen, noodzaakt dit de afweging te maken dat de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde en in de Beneden-Zeeschelde als maritieme toegangsweg van en naar de Scheldehavens, in het bijzonder naar de haven van Antwerpen, een project is waarvoor 'dwingende redenen van groot openbaar belang' gelden in de zin van artikel 6.4 van de Habitatrichtlijn.

4. Realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN

4.1 Meest wenselijk alternatief

Op 17-12-2004 besliste de Vlaamse Regering haar goedkeuring te hechten aan de krachtlijnen van het geactualiseerd SIGMAPLAN. Het SIGMAPLAN werd verder uitgewerkt volgens de principes die uiteengezet zijn in § 3 van deel B van voornoemde nota van 17-12-2004. Dit alles gebeurde onder begeleiding van een multifunctionele werkgroep, waarin de betrokken beleidsdomeinen vertegenwoordigd zijn.

Uit de krachtlijnen van het Geactualiseerd SIGMAPLAN blijkt dat de optimale bescherming tegen overstromingen bestaat uit een combinatie van de aanleg van overstromingsgebieden en lokale dijkverhogingen.

De maatschappelijke kosten-batenanalyse van het SIGMAPLAN (zie bijlage 10) toont een hoge maatschappelijke rendabiliteit aan, in termen van vermeden overstromingsschade en baten van nieuwe

natuurontwikkeling. Een tijdige uitvoering van het SIGMAPLAN is zeer belangrijk om die maatschappelijke rendabiliteit te verzekeren en tevens om ongewenste fysische en ecologische effecten ten gevolge van de verruiming van de vaargeul te vermijden. Indien de uitvoeringsperiode te lang uitloopt, worden de baten van het SIGMAPLAN steeds verder naar de toekomst verschoven. Daardoor daalt de netto actuele waarde van de planbaten, en neemt de terugverdientijd van het plan toe. Een snelle uitvoering leidt tot de hoogste maatschappelijke opbrengst.

Ook een landbouwgevoeligheidsanalyse (zie bijlage 9) werd opgesteld om de weerslag op de landbouwsector te kennen en met kennis van zaken deze effecten te kunnen minimaliseren, rekening houdend met alle andere randvoorwaarden qua veiligheid en natuurlijkheid.

Het Plan-MER (zie bijlage 11) werd op 13-05-2005 ingediend bij de Cel MER van AMINAL. Op 27-06-2005 heeft de Cel MER haar verslag inzake de goedkeuring van dit Plan-MER overgemaakt (zie bijlage 4).

Deze studies werden gelijklopend uitgevoerd om de noodzakelijke wisselwerkingen mogelijk te maken. De precieze ligging van de overstromingsgebieden en de definiëring van die lokale dijkverhogen alsook de noodzakelijke natuurontwikkelingsprojecten om te voldoen aan de doelstellingen van de lange termijnvisie voor het Schelde-estuarium voor wat betreft de componenten "veiligheid" en "natuurlijkheid" werden namelijk als volgt bepaald :

- Via een stapsgewijze optimalisatieprocedure gebaseerd op de methode van de maatschappelijke kosten-batenanalyse werd gezocht naar die combinatie van overstromingsgebieden en dijkverhogingen die de beste verhouding opleverde tussen maatschappelijke kosten en baten, en op die manier voldeed aan de eis om op een maatschappelijk aanvaardbare manier de doelstelling van het SIGMAPLAN met betrekking tot het behalen van voldoende veiligheid tegen overstromingen in het Zeescheldebekken te realiseren.
- Op basis van een benadering die rekening hield zowel met de noodzaak om de estuariene processen te optimaliseren als met de noodzaak om lokale natuurwaarden te behouden en te versterken werd een natuurprojectenlijst opgesteld. Deze lijst deed, conform het besluit van 17-12-2004, enerzijds uitspraken over de gewenste natuurinvulling van bestaande en nieuw aan te leggen overstromingsgebieden, maar definieerde anderzijds ook nieuw aan te leggen natuurgebieden met het oog op het bereiken van de doelstelling "natuurlijkheid" van de LTV en het voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het Schelde-estuarium.
- Op basis van enerzijds het SIGMAPLAN, geoptimaliseerd m.b.t. de veiligheidseis, en anderzijds de lijst met wenselijke natuurontwikkelingsprojecten werden drie alternatieve geïntegreerde versies van het SIGMAPLAN opgesteld. Elk van deze alternatieve versies voldeed aan de gecombineerde doelstellingen op het vlak van veiligheid én natuurlijkheid, maar legde andere accenten, met name voor wat betreft de spreiding van de gebieden, de kwaliteit van de te ontwikkelen estuariene natuur en de mate waarin bodemgebruiksvormen (in casu landbouw en natuur) met elkaar verweven werden.
- Elk van de drie aldus gedefinieerde synthesealternatieven werden vervolgens onderworpen aan drie onafhankelijke toetsen (een veiligheidstoets, een natuurtoets en een landbouwtoets), waarbij naast de expertise van specialisten in de diverse materies ook de mening van de betrokken belangenorganisaties werd gevraagd. De belangenorganisaties vertegenwoordigd in het OAP konden akkoord gaan met het Meest Wenselijk Alternatief.
- Op basis van de resultaten van de drie toetsen werd een finaal geoptimaliseerd alternatief (het meest wenselijk alternatief) opgesteld dat het best voldeed aan de verschillende eisen en wensen. Met name voldoet dit alternatief aan de eisen met betrekking tot natuurlijkheid en veiligheid, en komt het zoveel mogelijk tegemoet aan de wensen van de betrokken belangengroepen. Om de impacten van dit alternatief te begroten werd het een laatste keer onderworpen aan een landbouw-, veiligheids- en

natuurotoets en werden de effecten op het milieu beschreven in een addendum aan de plan-MER voor het SIGMAPLAN.

- In een laatste stap werd een fasering gedefinieerd voor de daadwerkelijke uitvoering van het meest wenselijk alternatief. Deze fasering houdt rekening met de realisatie-eisen gesteld in de Ontwikkelingsschets 2010, met de beschikbare budgettaire middelen, met de prioriteiten op het vlak van veiligheid en natuurontwikkeling, en met de wens van de landbouwsector om duidelijkheid te geven over zowel het totaalpakket aan veiligheids- en natuurmaatregelen voor de komende decennia als over de fasering van de projecten opgenomen in het meest wenselijk alternatief zodat eindelijk rechtszekerheid geboden zou kunnen worden inzake het behalen van een gunstige staat van instandhouding en aan o.a. de betrokken landbouwers inzake het flankerend beleid.

Het onderzoek van de verschillende varianten en de definiëring van het meest wenselijk alternatief van het SIGMAPLAN wordt uitvoerig beschreven in het rapport "synthesenota geactualiseerd SIGMAPLAN, veiligheid en natuurlijkheid in het Zeescheldebekken" (zie bijlage 1). Een kaart met het meest wenselijk alternatief en een kaart met de fasering van het meest wenselijk synthesealternatief zijn ook opgenomen als bijlage 2 en 3. Door het volgen van de hierboven beschreven methodiek werd een meest wenselijke alternatief gedefinieerd met een geschikte fasering zodat wordt voldaan aan de besluiten 1.a, 1.b, 2.b, 3.c, 3.d en 3.g van de Ontwikkelingsschets 2010 en aan besluit B.3 van de beslissing van de Vlaamse Regering van 17-12-2004.

Het meest wenselijke alternatief van het SIGMAPLAN moet nu verder uitgewerkt worden naar de projecten toe. De verdere uitwerkingsprocedure omvat o.m. de opmaak van project-MER's, GRUP's, enz en moet ingeschoven worden in het lopende afbakeningsproces van de buitengebieden. Dit alles moet gepaard gaan met uitvoerig overleg en communicatie met alle betrokkenen. De uitvoeringstermijn van de projecten loopt tot 2030. Bij de verdere voorbereiding en het ter beschikking stellen van budgettaire middelen is ook enig realisme in zake de relevantie van plannen op zeer lange termijn vereist. In de Ontwikkelingsschets 2010 is daarom ook een prioritering voorzien: ze wordt in het bijzonder bepaald tot ongeveer 2010. Daarom wordt nu voorgesteld om de verdere uitwerking van het meest wenselijke alternatief van het SIGMAPLAN te splitsen in (minstens) twee fasen.

4.2 Eerste fase betreffende de realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN

Rekening houden met de besluiten van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium wordt voorgesteld om voor wat de effectieve realisatie betreft naast de verdere realisatie van het SIGMAPLAN van 1977 zonder stormvloedkering maar met aangepaste streefwaarden voor de dijkhoogtes (11.00 m TAW op de Zeeschelde tussen grens met Nederland en Oosterweel; 9.25 m TAW op de Zeeschelde tussen Oosterweel en Hoboken, 8.35 m TAW op de Zeeschelde tussen Hoboken en Temse en 8.00 m TAW in de rest van het Zeescheldebekken stroomopwaarts van Temse) de volgende deelprojecten van het meest wenselijk alternatief op 01-07-2005 prioritair op te starten conform de indicatieve tijdsplanning zoals weergegeven in bijlage 1 :

projecten in 2007 te realiseren of minstens in uitvoering niet later dan 2010				
PROJECT	OPP_HA	ZONE	SITUERING	INGREEP
Hedwigepolder - Noordelijk deel Prosperpolder	458.41	Zone 1	Beveren, Hulst (NL)	ontpoldering
Potpolder van Lillo	17.03	Zone 1	Antwerpen	afgraven
Bulbierbroek	19.14	Zone 2	Hamme	wetland
De Bunt (zuidelijk en noordelijk deel: partim 1)	67.44	Zone 2	Hamme	Ontpoldering/GGG
Grote Wal - Kleine Wal - Zwijn	148.64	Zone 2	Hamme	GOG-wetland
Hagemeersen	11.53	Zone 2	Lokeren	wetland
Hof ten Rijen	11.97	Zone 2	Waasmunster	wetland
Klein Broek	32.78	Zone 2	Temse	ontpoldering
Groot Broek	64.23	Zone 2	Waasmunster, Temse	ontpoldering
Vlassenbroekse polder (deel 1)	101.85	Zone 2	Dendermonde	GOG-GGG
Vlassenbroekse polder (deel 2)	137.58	Zone 2	Dendermonde	GOG-wetland
Weijmeerbroek	50.52	Zone 2	Waasmunster	wetland
Bergenmeersen (gerealiseerd GOG)	41.37	Zone 4	Wichelen	GOG-GGG
Kalkense meersen	606.16	Zone 4	Wetteren, Laarne, Wichelen, Berlare	wetland
Paardebroek	27.77	Zone 4	Berlare	wetland
Paardeweide (gerealiseerd GOG)	84.73	Zone 4	Wichelen, Berlare	GOG-wetland
Wijmeers (deel 1)	158.75	Zone 4	Wichelen, Berlare	GOG-wetland
Wijmeers (deel 2)	27.85	Zone 4	Wichelen, Berlare	Ontpoldering
projecten op te starten niet later dan 2015				
PROJECT	OPP_HA	ZONE	SITUERING	INGREEP
Groot Schoor te Hamme (gerealiseerd GOG)	26.70	Zone 2	Hamme	inrichting buitendijks gebied/ ontpoldering
Oudbroekpolder (gecompartimenteerd)	132.70	Zone 2	Bornem	GOG-wetland
Uiterdijk (gerealiseerd GOG)	11.69	Zone 2	Dendermonde	ontpoldering
projecten op te starten niet later dan 2020				
PROJECT	OPP_HA	ZONE	SITUERING	INGREEP
Groot Schoor te Bornem	23.00	Zone 2	Bornem	ontpoldering
Potpolder I	82.34	Zone 2	Waasmunster	ontpoldering
projecten op te starten niet later dan 2025				
PROJECT	OPP_HA	ZONE	SITUERING	INGREEP
Stort van Hingene	7.73	Zone 2	Bornem	ontpoldering

De projecten Doelpolder Noord en Burchtse Weel zijn opgenomen in het meest wenselijk alternatief en leveren aldus een bijdrage aan de estuariene natuur. Deze projecten zijn reeds in uitvoering.

Op regelmatige tijdstippen zal de uitvoering en de bereikte resultaten worden geëvalueerd. Daarbij zal ook specifieke aandacht gaan om desgevallend bijkomende gebieden in te richten als GGG.

Met betrekking tot de waterafvoer en de verbetering van de natuurlijkheid van de Durme zal opdracht gegeven worden aan het Waterbouwkundig Laboratorium om simulaties te maken voor het saneren van de toestand, rekening houdend met de besluiten van de OS 2010. Meer specifiek zal de impact bekeken worden van de Bunt (volledig Noordelijk deel), Grootbroek (1ste fase) en de voorstellen van de lokale besturen voor bijkomende ontpoldering, inclusief de bijdrage van het herstel van de bovenloop.

In functie hiervan kunnen in bepaalde gebieden in eigendom van de overheid, nog bijkomende natuurontwikkelingsprojecten worden uitgevoerd.

Een overzichtskaart voor de situering van deze projecten wordt weergegeven in bijlage 5.

De verdere uitwerking van de volgende fase(n) zal tezamen gebeuren met het afbakeningsproces van de buitengebieden, de budgettaire middelen en de draagkracht van de uitvoerende instanties.

4.3 Het project "intergetijdengebied Hedwigepolder - Noordelijk gedeelte Prosperpolder"

Nu het plan-MER van het geactualiseerde SIGMAPLAN afgewerkt is, kan de verdere voorbereiding van het project "creatie van het intergetijdengebied in de Hedwigepolder en het Noordelijk gedeelte van de Prosperpolder" aangepakt worden. Er dient opgemerkt te worden dat de zone beperkt blijft tot wat beschreven staat in de Ontwikkelingsschets 2010, namelijk de Hedwigepolder en het Noordelijk gedeelte van Prosperpolder.

Zoals bekend maakt deze realisatie expliciet deel uit van de Ontwikkelingsschets 2010 en is de bedoeling om via natuurprojecten (zoals ook met de uitbreiding van het Zwin), aan de Schelde een meer robuuste natuur te creëren. De Vlaamse Regering heeft de snelle uitvoering goedgekeurd met het Memorandum van 11-03-2005. Tussen Nederland en Vlaanderen werd reeds in het Memorandum van 11-03-2005 een lastenverdeling afgesproken. De onderhandelingsdelegatie is momenteel bezig om hierover een verdrag op te stellen.

Door mijn nota van 03-06-2005 is de Vlaamse Regering geïnformeerd over de aanpak van de strategische plannen voor de Vlaamse zeehavens. In het kader van het Strategisch Plan van de haven van Antwerpen zullen om te voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen van de vogel- en habitatrictlijngebied nog bijkomende in te richten gebieden nodig zijn. In het kader van de Achtergrondnota Natuur (AMINAL, juli 2005), dat als referentiepunt geldt voor de inrichting van het noordelijk gebied (cfr. OS 2010, besluit 3.c.C) werden deze behoeften in kaart gebracht. De ruimtelijke vertaling ervan maakt onderdeel uit van het globale afbakeningsproces van het zeehavengebied en haar omgeving. Ook dient de communicatie over beide planprocessen - zowel naar de burger toe, als ten aanzien van de Europese Commissie - op elkaar afgestemd te worden.

4.4 Realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN

De NV Waterwegen en Zeekanaal staat in voor de coördinatie van de voorbereiding m.i.v. de communicatie, en voor de realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN. Dit gebeurt in nauw overleg met AMINAL - afdeling Natuur en de multifunctionele beleidsdomein-overschrijdende werkgroep die op het niveau van het departement wordt gecreëerd. In feite is dit de voortzetting van de beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep onder leiding van de secretaris-generaal van het departement LIN. Ze zal bestaan uit de betrokken administraties AWZ, AROHM, AMINAL van het departement Leefmilieu en Infrastructuur, de administratie ALT van het departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw, de Vlaamse Landmaatschappij en Waterwegen en Zeekanaal, teneinde de coördinatie tussen al de verschillende disciplines te bewaken.

4.5 Relatie met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Voor het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) is het fysisch systeem ruimtelijk structurerend. Het ruimtelijk beleid moet het integraal waterbeleid dan ook ondersteunen. Dit houdt onder meer in dat valleien gevrijwaard moeten worden van bebouwing zodat natuurlijke overstromingsmogelijkheden open blijven en potentiële conflicten tussen bebouwing en water vermeden worden. In uitvoering van het RSV worden de stedelijk gebieden afgebakend. Daarnaast wil het RSV het buitengebied vrijwaren voor de essentiële functies landbouw, natuur en bos. Om dit doel te bereiken wordt er 750.000 ha agrarisch gebied, 150.000 ha natuurgebied, 53.000 ha bosgebied en 34.000 ha ander groengebied en 150.000 ha natuurverwevingsgebied vastgelegd in bestemmingsplannen.

In 2001 besliste de Vlaamse Regering de afbakening van de landbouw-, natuur- en bosgebieden aan te pakken in twee fasen. De afbakening van de landbouw-, natuur- en bosgebieden startte met de afbakening van 86.500 ha natuurgebieden als onderdeel van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). De afbakening van de landbouwgebieden en de rest van de natuurgebieden schoof men door naar een tweede fase die in 2004 op gang kwam. Deze tweede fase verloopt via een meer geïntegreerde benadering waarbij landbouw, natuur en bos gelijktijdig ten opzichte van elkaar worden afgewogen. In overleg met gemeenten, provincies en belangengroepen wordt een ruimtelijke visie opgesteld die op hoofdlijnen aangeeft wat de belangrijke structuren zijn. Deze ruimtelijke visie legt de krachtlijnen vast voor de opmaak van de ruimtelijke uitvoeringsplannen die de bestemmingen op perceelsniveau vastleggen.

De gebieden die ontstaan door de aanleg van overstromingsgebieden en/of natuurgebieden in het kader van de verdere uitwerking van het geactualiseerde SIGMAPLAN, evenals de natuurontwikkeling voorzien in de Ontwikkelingsschets 2010, leveren hun bijdrage aan de doelstellingen en kwantitatieve taakstellingen van het RSV. Deze gebieden zullen dan ook geïntegreerd worden in de ruimtelijke visievorming voor de afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur. In functie van de draagvlakontwikkeling legde de Vlaamse Regering dit principe vast in haar beslissing van 17-12-2004. De bijkomende natuur voorzien in het geactualiseerde SIGMAPLAN, ook diegene gecreëerd in de overstromingsgebieden, en in de natuurgebieden voorzien in de Ontwikkelingsschets 2010, zal aangerekend worden op de ruimtebalans van het RSV.

4.6 Decreet betreffende de waterkeringen

Het decreet betreffende de waterkeringen zal toegepast worden om het geactualiseerde SIGMAPLAN tot uitvoering te brengen. Door toepassing van dit decreet kan aan werken gestart worden vóór de feitelijke onteigeningsprocedure is afgerond. Dit decreet spreekt zich niet uit over het al dan niet noodzakelijk zijn van een bouwvergunning, milieuvergunning of enige andere vergunning, toelating of attest. Bij acuut gevaar op wateroverlast mag dit geen barrière zijn om de werken te starten. Hiervoor dient een éénduidige/duidelijke uitzondering in de wetgeving gemaakt te worden. Het decreet betreffende de waterkeringen dient in die zin aangepast te worden. Het is bovendien aangewezen om het decreet betreffende de waterkeringen ook nog in die zin aan te passen zodat, conform de huidige regelgeving en de gangbare werkmethodes, in de voorbereidende fase van projecten het noodzakelijk onderzoek zoals milieuhygiënisch en geotechnisch onderzoek kan uitgevoerd worden.

4.7 Vervolgstappen

Omwille van het hierboven beschreven doorlopen traject kunnen voor de projecten van het meest wenselijk alternatief de formele procedures (project-MER, GRUP ...) opgestart worden om zodoende tot realisatie over te gaan. Er zal een systematische evaluatie plaats vinden om na te gaan of de projecten vermeld onder § 4.2 voldoende zijn om tegemoet te komen aan de doelstellingen voor wat betreft veiligheid en natuurlijkheid van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium.

Binnen de multifunctionele beleidsdomein-overschrijdende werkgroep inzake het SIGMAPLAN werd een "werkgroep procedures" opgericht met als doel een beeld te krijgen van de verschillende procedures die moeten worden doorlopen en de mogelijke interactie tussen deze procedures. Het rapport dat de weerslag vormt van de besprekingen binnen deze werkgroep wordt gevoegd aan deze nota in bijlage 6.

Waar noodzakelijk zal een GRUP opgemaakt moeten worden. Voor de gebieden die wat betreft termijn gebonden zijn aan de start van de Schelde-verdieping (cfr. OS 2010, besluit 3.c), wordt zo snel als mogelijk de procedure opgestart nadat de voorbereidende onderzoeken zijn gebeurd. Voor de andere gebieden is het eveneens belangrijk dat er op korte termijn rechtszekerheid komt voor eigenaars en grondgebruikers van deze gebieden alsook dat deze gebieden gevrijwaard worden van verdere

ontwikkelingen die strijdig zouden zijn met de uitvoering van het geactualiseerde SIGMAPLAN. De gebieden van het meest wenselijk alternatief worden meegenomen binnen het afbakeningsproces van de buitengebieden.

In het GRUP wordt de doelstelling voor de gebieden vastgelegd. Indien combineerbaar met de veiligheids- en natuurdoelstellingen voor het betreffende gebied, wordt ook ruimte voorzien voor maatregelen die niet direct verbonden zijn aan de doelstelling van het gebied (vb. recreatieve infrastructuur, visvijvers ...) Voor de prioritaire gebieden wordt daarom zo snel als mogelijk een herinrichtingsplan in overleg met de lokaal betrokken opgemaakt met aanduiding van de ruimtelijke concepten voor het gebied en type-stedenbouwkundige voorschriften. Voor de andere gebieden wordt gestart met de opmaak van herinrichtingsplannen in overleg met de lokale betrokkenen.

Bijzondere aandachtspunten in het kader van het doorlopen van de procedures voor het verkrijgen van de uiteindelijke stedenbouwkundige en milieuvergunning zijn :

- Voor de uitvoering van de werken is grondverzet noodzakelijk. Bijzondere aandacht moet gegeven worden aan de kwaliteit en het hergebruik van de gronden. De procedures hiertoe dienen zo snel als mogelijk opgestart te worden. Bij voorkeur wordt bij elk grondverzet het principe "werk met werk maken" toegepast, zoals beschreven in besluit 3.c.A van de OS 2010.
- In bepaalde gevallen zal mogelijk een deklassering van monumenten en landschappen moeten gebeuren voor het verkrijgen van de nodige vergunningen.
- Overleg dient plaats te vinden met alle betrokken actoren uit het gebied i.f.v. de aanwezigheid van leidingen, voetwegen, ...

Om alle vereiste processen op elkaar af te stemmen zal de bestaande samenwerkingsovereenkomst tussen de betrokken organisaties en administraties aangepast en uitgebreid worden, en waar mogelijk zal de 'dakpanaanpak' worden toegepast beschreven in besluit 4.e van de OS 2010.

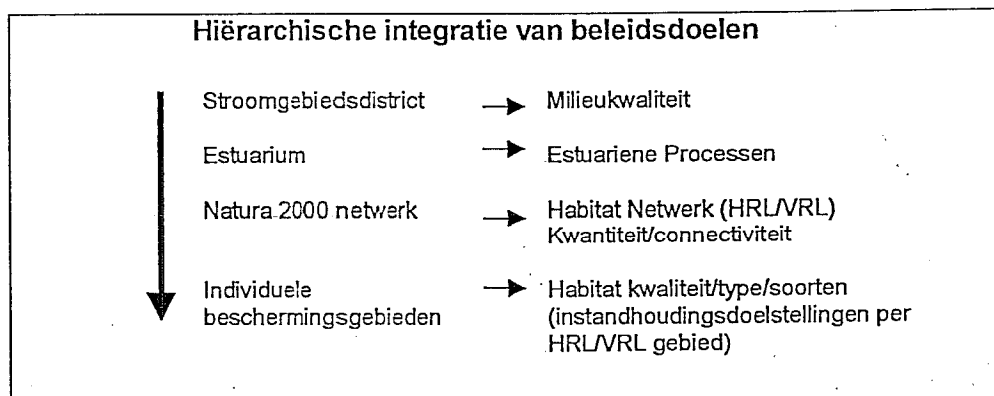
4.8 Relatie met het integraal bekkenbeleid

Een eerste aanzet tot actualisatie van het SIGMAPLAN werd gegeven in de langetermijnvisie Schelde-estuarium, die tot stand kwam in nauwe samenwerking tussen de administratie Waterwegen en Zeewezen en Rijkswaterstaat. In die langetermijnvisie Schelde-estuarium wordt gesteld dat op Vlaams grondgebied, op korte termijn, door middel van een geactualiseerd SIGMAPLAN, invulling wordt gegeven aan het onderdeel veiligheid tegen overstromingen. Hoe planalternatieven geëvalueerd moeten worden is terug te vinden in het Tweede Memorandum van Overeenstemming van 04-03-2002. De bevoegde ministers van Vlaanderen en Nederland hebben in het kader van de verdere uitwerking van de langetermijnvisie Schelde-estuarium op 04-03-2002 een Tweede Memorandum van Overeenstemming ondertekend. Hierin is vastgelegd dat beide landen samen een ontwikkelingsschets 2010 uitwerken die voldoet aan beide regeringsstandpunten. Om in overeenstemming te zijn met de langetermijnvisie Schelde-estuarium is voor de actualisatie van het SIGMAPLAN een plan-MER opgesteld, in combinatie met een MKBA, ondersteund door interuniversitair onderzoek "onderzoek milieueffecten SIGMAPLAN (OMES)" en communicatie naar o.a. de lokale besturen en de bevolking. Het Zeescheldebekken moest, o.a. omwille van het feit dat de Vlaamse bekkenindeling onvoldoende rekening houdt met getijdenwerking, als een apart geheel behandeld worden. Uiteraard werd er op een systematische manier teruggekoppeld met de in opmaak zijnde bekkenbeheerplannen omdat het geactualiseerde SIGMAPLAN er integraal in zal opgenomen worden.

5. Stand van zaken instandhoudingdoelstellingen Zeescheldebekken

Het Schelde-estuarium is onderdeel van het Schelde-stroomgebied en van het Europese Natura 2000 netwerk. Naast het LTV streefbeeld moet het ook voldoen aan de bepalingen van de Europese Kaderrichtlijn water, Habitatrichtlijn (Westerschelde (NL 9803061-gebied 73), Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent (BE2300006 (1-56), Zwin (Duingebieden inclusief Yzer en Zwin nr 2500001, en een deeltje ook "Polders" nr 2500002)) en Vogelrichtlijn (Westerschelde, Saeftinge en Zwin op Nederlands grondgebied en Schorren en Polders van de Beneden-Schelde (BE2301235) en Durme en Middenloop van de Schelde (BE2301236) op Vlaams grondgebied). Deze beleidsinitiatieven streven elk naar duurzaam en integraal beheer, maar zijn gericht op een verschillend niveau van het ecosysteem en de ecosysteemfuncties. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) richt zich op het verbeteren van de algemene kwaliteit van watersystemen in het volledige stroomgebiedsdistrict. In 2015 moeten alle Europese waterlichamen aan de ecologische kwaliteitsbeoordeling "goed" voldoen. Dit wordt getoetst aan de hand van chemische, fysico-chemische, hydro-morfologische en biologische kwaliteitselementen. De biologische kwaliteitselementen waaraan de ecologische kwaliteit moet getoetst worden in overgangswateren (waaronder estuaria) zijn fytoplankton, macroalgen (indien van toepassing), angiospermen en vissen.

In de ecologische doelstellingen van de LTV staan de optimalisatie van de ecologische estuariene processen en het estuarien voedselweb centraal. De Europese Habitat- en Vogelrichtlijn (HRL; VRL) beogen het waarborgen van de biologische diversiteit op Europees niveau door de realisatie van een Europees ecologisch netwerk (Natura 2000). Ze stellen het behoud en het herstel van de "gunstige staat van instandhouding" als verplichting voor aangemelde gebieden in het algemeen en voor de habitattypen en soorten uit de Bijlagen in het bijzonder. Deze gunstige staat wordt beschreven in zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen. Aan dat ecologisch herstel dienen Vlaanderen en Nederland dus actief te werken. Om tegenstrijdigheden te vermijden bij het nakomen van al deze verplichtingen is het noodzakelijk om deze zo veel mogelijk op een hiërarchisch geïntegreerde manier in te vullen. Onderstaand schema geeft weer hoe deze invulling dient te gebeuren.

Bij de inrichting van individuele beschermingszones en natuurontwikkelingsgebieden zal de geest van het volledige Natura 2000 netwerk moeten gerespecteerd worden. Bij de realisatie van het Natura 2000 netwerk voor het Schelde-estuarium kunnen de LTV-doelstellingen verfijnd worden, die op hun beurt ondersteunend moeten werken voor de invulling van de Europese kaderrichtlijn water voor het Scheldestroomgebiedsdistrict (zie bovenstaande figuur).

De instandhoudingsdoelstellingen (IHD) die de gunstige staat van instandhouding definiëren zijn ook de referentie voor de inschatting van de impact van de ingrepen voor toegankelijkheid en veiligheid (besluit 2.e van de Ontwikkelingsschets 2010). In de milieueffectenrapportage van de Ontwikkelingsschets 2010 werd, bij het ontbreken van dergelijke IHD, gewerkt met de best mogelijke inschatting ervan. Vanuit het voorzorgsprincipe werden onzekerheden over de impact van de ingrepen op de instandhoudingsdoelstellingen ondervangen door mitigerende maatregelen waaronder ook ontwikkeling

van natuur met de IHD-kwaliteitseisen (besluiten 3.c en 3.d van de Ontwikkelingsschets 2010). Deze aanpak werd uiteindelijk in de beslissing van de Vlaamse regering van 17-12-2004 geconcretiseerd als een pakket maatregelen die het estuarium natuurlijker en robuuster zouden maken. Daarmee wordt bedoeld dat het estuarium zich zou kunnen ontwikkelen tot een ecosysteem dat door beperkte ingrepen niet wordt ontwricht (besluiten 1.b, 2.b en 3.a van de Ontwikkelingsschets 2010).

Omwille van het duidelijke belang van instandhoudingdoelstellingen voor de bepaling van de meest geschikte natuurontwikkelingsmaatregelen en de koppeling van deze natuurontwikkeling met de werken voor veiligheid en toegankelijkheid (besluit 1.a – maximale natuurontwikkeling in veiligheidsgebieden, 1.b – koppeling timing realisatie natuurontwikkeling en overstromingsgebieden, 2.b – natuurontwikkelingsmaatregelen als mitigerende maatregelen, 2.i – stortstrategie met meest positieve effecten op morfologie en natuur, 4.a – gelijktijdigheidsbeginsel van de Ontwikkelingsschets 2010) besliste de Vlaamse Regering om tegen uiterlijk 01-07-2005 de gemeenschappelijke Vlaams-Nederlandse instandhoudingdoelstellingen voor het Schelde-estuarium te formuleren (besluit 3.b van de Ontwikkelingsschets 2010) zodanig dat "daaruit ondubbelzinnig te herleiden is hoeveel natuur met welke kwaliteit aan het natuurlijk systeem van het estuarium moet worden toegevoegd om deze doelstellingen te kunnen realiseren". De concrete uitwerking van de IHD gebeurde door de Universiteit Antwerpen en het Instituut voor Natuurbehoud. Voor de bepaling van de locaties en de benodigde oppervlaktes, kwaliteiten en kenmerken van de verschillende habitats is hiërarchisch te werk gegaan. Op ecosysteemschaal primeerde de functionele benadering. Deze gaat er vanuit dat de biodiversiteit en de productie binnen een systeem geschraagd worden door goed functionerende fundamenteën zoals morfologie, hydrologie en biogeochemie. Deze aanpak leidde tot de definitie van een aantal waterkwaliteitsvereisten en oppervlakte- en kwaliteitsvereisten van verschillende typische habitats of, waar de functionele processen zich binnen de huidige context van de Schelde onmogelijk nog kunnen manifesteren, in vervangingshabitats (b.v. wetlandhabitats i.p.v. overstromingshabitats waarvoor een vrij meanderende Schelde nodig zou zijn). Samen met de verbeterde waterkwaliteit moeten deze habitats en processen ertoe leiden dat de schorren en fytoplankton-, benthos- en visgemeenschappen in de Zeeschelde en haar zijrivieren de ecologische kwaliteit "goed" scoren op basis van de beoordelingsystemen die daartoe specifiek voor de KRW ontwikkeld worden. Voor de meer verfijnde definitie van te ontwikkelen habitattypen en locaties werden binnen het volledige studiegebied de relictten (inventarisatie) en de potenties voor ontwikkeling (modellering) van doelhabitats in kaart gebracht. Tezamen met de resultaten van de connectiviteits- en de functionele analyse werden zo de mogelijke en noodzakelijke locaties, randvoorwaarden en oppervlakten voor te ontwikkelen natuurskeden geïdentificeerd.

Literatuurgegevens van de minimumarealen om 75 % van de doelsoorten te garanderen (Bal et al. 2004, ontwerp Vlaamse IHD fiches voor habitatrictlijntypen) werden verzameld en toegepast als kwaliteitscriterium bij oppervlakte-afwegingen. Als validatie van deze oppervlaktes werd er parallel een oppervlakteberekening uitgevoerd vanuit de gecombineerde oppervlakte- en aantalvereisten van bepaalde doelsoorten. Dat gebeurde zowel voor soorten die typisch zijn voor habitats van het specifieke habitatrictlijngebied als voor het specifieke vogelrichtlijngebied. Bij de vaststelling van de IHD's voor deze beschermde soorten werden nog specifieke inrichtingseisen toegevoegd opdat voldaan zou worden aan de minimale doelstellingen voor de gunstige staat van instandhouding van deze populaties. Op deze manier werden voor Vlaanderen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd zoals gestipuleerd in besluit 3.b (zie bijlage 7). Daarnaast werd de natuurinvulling van het meest wenselijke alternatief getoetst aan deze instandhoudingsdoelstellingen (zie bijlage 7). Deze toetsing toont aan dat met het meest wenselijke alternatief de instandhoudingsdoelstellingen voor het Zeescheldebekken worden gehaald.

Het is noodzakelijk om regelmatig de afstand van de huidige situatie tot de instandhoudingsdoelstellingen te bepalen, zowel voor rapportering aan Europa in het kader van de verschillende richtlijnen, maar ook om eventuele onverwachte ontwikkelingen vast te stellen, te

evalueren en adaptief het beheer desgevallend te herdefiniëren. Hiertoe is een duidelijk gedefinieerd toetsingskader noodzakelijk waaraan specifieke monitoring gekoppeld is. Om de efficiëntie en de waarheidsgetrouwheid van de resultaten te optimaliseren is de monitoring ter evaluatie van de verschillende beleidsdoelen ook best hiërarchisch geïntegreerd in één enkel programma waarvan de resultaten kunnen aangewend worden voor de evaluatie van alle beleidsinitiatieven die op het gebied rusten. Momenteel gebeurt er reeds veel monitoring en onderzoek in het Schelde estuarium. De inspanningen zijn echter verdeeld over verschillende instellingen en universiteiten. Om de output van deze investeringen te optimaliseren is afstemming van de programma's op een toetsingskader voor de instandhoudingsdoelstellingen noodzakelijk. Op die manier kunnen eventuele leemten en dubbelwerk in de huidige monitoringsinpanningen snel achterhaald worden en indien nodig aangepast worden.

In Nederland is er nog geen goedkeuring van de IHD's. De Nederlandse Regering wil bovendien de Provincie Zeeland actief betrekken bij de uitvoering van het Natuurontwikkelingsplan op Nederlands grondgebied. De eerste stap is het afsluiten van een bestuurakkoord tussen het Nederlandse Rijk en de Provincie Zeeland, uiteraard in overleg met Vlaanderen. Pas daarna zal de Provincie haar regierol opnemen. Als vroegst mogelijke datum ziet Zeeland 01-10-2005 voor het aanwijzen van de concrete projecten. De IHD moeten dus eerst nog worden afgetoetst met Nederland, alvorens de Nederlandse en Vlaamse regering hierover een definitieve beslissing nemen. Een eerste aanzet hiertoe zal de bijeenkomst van de Technische Scheldec commissie zijn op 06-09-2005.

6. Flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandsrecreatie

6.1 Inleiding

Als algemeen kader gelden de beslissingen van de Vlaamse Regering van 17-12-2004 betreffende de langetermijnvisie Schelde-estuarium enerzijds luik A : de langetermijnvisie Schelde-estuarium – ontwikkelingsschets 2010 - besluitvorming en anderzijds luik B : het geactualiseerd SIGMAPLAN ter bestrijding van stormvloeden in het Zeescheldebekken : algemene visie en verdere aanpak. Specifiek voor de uitwerking van het flankerend beleid waren de beslissingen B.3 en B.4 doorslaggevend voor de samenstelling en de werkafspraken van de werkgroep. Bovendien heeft de Administratie Land- en Tuinbouw (ALT) opdracht gekregen (beslissing A.3) deze voor het beleidsdomein landbouw uit te werken. Om deze opdrachten tot een goed einde te brengen, concentreerde de werkgroep zich op de uitwerking van een algemene methodiek betreffende een flankerend beleid landbouw en plattelandsrecreatie. Het flankerend beleid bevat mede de flankerende maatregelen, initiatieven ter bevordering van het (lokale) maatschappelijk draagvlak en een budgettaire inschatting om het flankerend beleid te verwezenlijken. Bij de uitwerking van het flankerend beleid is uitgegaan van het meest wenselijk alternatief en is ook rekening gehouden met mogelijke cumulatieve afbakeningsprocessen in de nabije omgeving (strategisch plan haven Antwerpen). Rechtszekerheid en fasering (uitdoving van activiteiten, gespreide inzet in tijd van instrumenten ...) vormen een zeer belangrijk onderdeel van het flankerend beleid in relatie tot het voorgestelde plan. Gezien de bevoegdheden werd de werkgroep opgesplitst in één voor landbouw en een andere voor plattelandsrecreatie. In bijlage 8 vindt u het eindresultaat van deze werkgroep opgesplitst in twee delen namelijk landbouw en plattelandsrecreatie.

6.2 Instrumenten van het flankerend beleid voor landbouw

6.2.1 Inleiding

Een flankerend beleid voor landbouw heeft tot doel om de gevolgen van projectmatige planningsprocessen waarbij landbouw betrokken is te beperken voor de sector en dit zowel binnen het projectgebied als de ruimere omgeving en dit als een goede huisvader. In de praktijk zullen, om dit te bereiken, verschillende instrumenten kunnen ingezet worden. Voor een overzichtelijke structuur zijn de

instrumenten ingedeeld in vijf onderdelen die hierna toegelicht worden. De aankoopplicht werd daarbij in de nota flankerend beleid voor landbouw omschreven als verwervingsplicht.

6.2.2 Verwerving

Bij bepaalde inrichtingsvormen van een gebied is landbouw niet langer mogelijk. Ook tengevolge van werkzaamheden die zich opdringen in een ruimere omgeving dan deze van het projectdeel gebied kan het gebeuren dat er op bepaalde percelen geen landbouw meer mogelijk is. In dergelijke situaties zijn de instrumenten van dit onderdeel (onteigening, uittredingsvergoedingen, wederbeleggingsvergoedingen, aankoopplicht) bepalend voor de getroffen. Wanneer gekozen wordt voor andere inrichtingsvormen kan het zijn dat er voor bepaalde getroffen landbouwers ook beroep gedaan wordt op de in dit punt vermelde instrumenten. Indien in het kader van een herstructurering gekozen wordt voor de inzet van een lokale grondenbank, kan deze lokale grondenbank tevens instaan voor de verwervingen.

6.2.3 Herstructurering

Het herstructureringsaanbod heeft als doel de getroffen landbouwers te vergoeden. Via dit aanbod wordt hen de mogelijkheid geboden om hun bedrijfsvoering op eenzelfde schaal en bij gelijkaardige landbouwstructuren verder te zetten. Het herstructureringsaanbod wordt gerealiseerd via een lokale grondenbank. Flankerende maatregelen onder dit onderdeel zijn : een wijkersstimulus, een toeslag voor het vrijwillig beëindigen van het landbouwgebruik en een vergoeding voor bedrijfsverplaatsing. Deze vergoedingen zijn éénmalig en beperkt in tijd en grootte. Een lokale grondenbank kan al dan niet ondersteund worden door een ruilverkaveling of een landinrichtingsproject.

6.2.4 Schaderegelingen

Bij bepaalde inrichtingsvormen van een projectdeelgebied is landbouw mogelijk. Deze uitbating kan tengevolge van de inrichtingsvorm te maken krijgen met voorzienbare schadeposten. Bij de gebiedsafweging kan het waardevol zijn om niet over te gaan tot verwerving maar een regeling uit te werken om deze schadeposten te compenseren. Deze schaderegeling moet er ook over waken dat er geen sprake is van ontwaarding van het onroerend goed, noch voor de eigenaar, noch voor de gebruiker ten gevolge van de inrichtingsvorm. Er wordt vanuit de sector gevraagd om deze schadederving zeker niet te zien als een vaste jaarlijkse beheersvergoeding maar wel als schaderegelingen die de werkelijk geleden schade vergoeden op het tijdstip van overstromen.

Daarnaast kan er voor de moeilijk verzoenbare teelten een afstemmingsvergoeding worden uitgewerkt of een aankoopplicht. Een vergoedingsregeling kan op basis van artikel 17 van het decreet integraal waterbeleid ingevoerd worden. De aankoopplicht kan in dit geval ook een oplossing bieden aan mogelijke vervuiling via slibafzettingen, verhoogde zoutconcentraties of fyto-sanitaire problemen.

6.2.5 Dienstenconvenanten

Bij bepaalde inrichtingsvormen van het projectdeelgebied kunnen er meerdere functies plaatsvinden in één projectdeelgebied, men spreekt dan van verweving. De uitwerking van deze verweving kan in bepaalde gebieden ruimtelijk gescheiden zijn of kan zich manifesteren op hetzelfde perceel. Bij ruimtelijke scheiding kan het gebied opgedeeld worden in deelgebieden met elk een andere invulling. Indien landbouw bij de perceelsverweving betrokken is, kunnen dienstenconvenanten ingeschakeld worden als flankerende maatregel indien dit past binnen de realisatie van de vooropgestelde natuurdoeltypes. Het concept van dienstenconvenant is binnen Vlaanderen relatief nieuw en dient verder uitgewerkt en overlegd te worden.

Al de regelingen en instrumenten vermeld in 6.2.1 tot en met 6.2.5 zullen bij concrete invulling van het flankerend beleid zowel onderling als met de bestaande regelingen afgestemd worden om in het kader van behoorlijk bestuur overbodige vergoedingen te voorkomen.

6.2.6 Fasering

De omvang van een project is vaak van die aard dat men niet overal op hetzelfde moment kan starten met de realisatie op het terrein en er bijgevolg keuzes kunnen gemaakt worden omtrent een gefaseerde uitvoering op het project en inrichtingsniveau. Bij de invulling van een sociaal begeleidingsplan zal de fasering een belangrijk onderdeel kunnen uitmaken om de gevolgen voor de land- en tuinbouwsector verder te verkleinen. Voor de land- en tuinbouwers die actief zijn in de gebieden, is het noodzakelijk dat deze fasering ten volle wordt uitgewerkt in de project-LER aangezien duidelijkheid in deze fasering voor de huidige grondgebruikers een vorm van rechtszekerheid biedt. Bijkomend kan men voor de projecten die hun uitvoering niet direct starten een vorm van uitdovingsbeleid voeren, zodat de problematiek is verminderd als men de realisatie aanvangt.

6.3 Financiële analyse

Per gebied zullen in de regel vooral de instrumenten uit één onderdeel van toepassing zijn doch indien wenselijk is interactie tussen de maatregelen uit verschillende onderdelen mogelijk. Voor de financiële analyse worden op basis van de mogelijk gekende inrichtingsvormen en de resultaten van de gevoeligheidsanalyse de financiële gevolgen doorgerekend. Daarbij wordt, vanuit landbouwoogpunt, uitgegaan van het slechtste scenario en wordt rekening gehouden met de financiële gevolgen bij de keuze van de maatregelen die ingezet worden. Uiteraard wordt de keuze van instrumenten grotendeels bepaald door de gewenste inrichtingsvorm zoals aangegeven in de onderstaande tabel.

Flankerende maatregelen		Projectinrichtingsvormen						
Hoofdstuk	Onderdeel	Aantaking	Estuarine natuur	Wetland	Verweving	Geen maatregel, GOG	Winterbed	Impact
							25% hoog	75% Laag
Verwerving	Vrijwillige aankoop, wederbeleg en vergoeding gebruik landbouwgronden (fase 1)	X	X	X	X		X	
	Vrijwillige aankoop, wederbeleg en vergoeding gebruik landbouwbedrijfszetels (fase 1)	X	X	X	X		X	
	Onteigening (fase 2)	X	X	X	X		X	
	Aankoopplicht	X	X	X	X	X	X	X
Herstructurering	Lokale grondenbank	X	X	X	X	X	X	X
	Wijkersstimulus	X	X	X	X		X	
	Toeslag vrijwillig Beëindigen gebruik	X	X	X	X		X	
	Bedrijfsverplaatsing	X	X	X	X	X	X	X
	Ruilverkaveling	X	X	X	X		X	

Schaderegeling	Getijde gebonden berging					X		
	Andere berging			X	X	X	X	X
	Afstemmingsvergoeding			X	X	X		X
	Monitoring			X	X	X		X
Dienstenconvenanten				X	X		X	
Fasering		X	X	X	X	X	X	X
Project-LER		X	X	X	X	X	X	X

Na de regeringsbeslissing en alvorens de uitvoering in het eerste projectdeelgebied zal er één gedetailleerde landbouweffectenrapportage uitgewerkt moeten worden voor het project en de ruime omgeving. Deze zal voor de betrokken landbouwers niet alleen de effecten voor het bedrijf in rekening brengen maar er zal tevens gevraagd worden via een enquête wat de wensen zijn op het vlak van het continueren van het bedrijf. Er zal tevens in de LER gepeild worden naar bepaalde keuzes die moeten gemaakt worden zoals verder op zoek gaan naar gronden in de omgeving of bijvoorbeeld een omschakeling van specialisatie richting, een bedrijfsverplaatsing Bovendien zal de LER de effecten voor één bedrijf eventueel actief in meerdere projectdeelgebieden meenemen en doorrekenen. Gezien er fasering kan zijn, dient de LER steeds kort voor het aansnijden van het projectdeelgebied te geschieden of geactualiseerd te worden om een zo realistisch mogelijk beeld te kunnen geven. Afhankelijk van de resultaten van het interview kan er een eerste aanzet worden uitgewerkt tot een sociaal begeleidingsplan. Op basis van de resultaten van de project-LER kan een beeld gevormd worden betreffende de omvang, de gevraagde veranderingen en de budgettaire gevolgen van de ganse invulling van het project.

6.4 Flankerende maatregelen plattelandsrecreatie

6.4.1 Inleiding

De beslissing van de Vlaamse regering van 17-12-2004 (VR/PV/2004/48 – punt 85 Beslissing A.3) stelt het volgende :

“De Vlaamse regering beslist, met betrekking tot de lange termijnvisie Schelde-estuarium, de Vlaamse ministers bevoegd voor Openbare werken, het natuurbehoud en het leefmilieu, het landbouwbeleid en de ruimtelijke ordening, te gelasten, ieder voor wat zijn bevoegdheden betreft, verder uitwerking te geven aan de ontwikkelingsschets 2010, met bijzondere aandacht voor de uitwerking van flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandsrecreatie”.

6.4.2 Werkdefinities

Voor het uitvoeren van deze opdracht rond flankerend beleid plattelandsrecreatie zijn een aantal werkdefinities ontwikkeld:

Plattelandsrecreatie

“Plattelandsrecreatie omvat alle vormen van recreatie op het platteland.”

“Het geheel van interrelaties en verschijnselen die verband houden met gedragingen die men in de vrije tijd vrijwillig onderneemt of ondergaat en die primair gericht zijn op het bevredigen van de eigen verlangens inzake fysieke en geestelijke ontspanning”

Flankerende maatregelen plattelandsrecreatie

“Alle maatregelen die de Vlaamse Overheid neemt bij de inrichting van een gebied met betrekking tot recreatie gericht op het creëren van een (lokaal) maatschappelijk draagvlak bij de (niet professionele) gebruikers van dat gebied.”

6.4.3 Aanpak

Binnen de werkgroep flankerende maatregelen is een aanpak uitgewerkt om te komen tot de ontwikkeling van flankerende maatregelen plattelandrecreatie. In deel 2 van de nota flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandrecreatie (bijlage 8) is de gedetailleerde informatie terug te vinden.

1. Inventarisatie

In eerste instantie zijn de bestaande plattelandrecreatievormen in kaart gebracht. Deze inventarisatie is opgevat als een desktop studie met kennis binnen de Vlaamse administraties en gegevens via internet. In tweede instantie werden deze gegevens aangevuld met informatie van contacten met externe diensten zoals regionale landschappen en provinciale toeristische diensten. Aan de hand van terreinbezoeken werden de ontbrekende schakels aangevuld. Door deze aanpak is een vrij goed beeld ontstaan van de huidige recreatie in het gebied. Er zijn in de loop van de laatste jaren ook verschillende studies uitgevoerd in functie van recreatie of waarin een wensbeeld voor recreatie werd beschreven. De gemeentelijke ontwikkelingen en/of plannen zijn niet nagegaan. Hiervoor zal in de toekomst bij het opstellen van flankerende maatregelen recreatie een nauw overleg met de betrokken gemeenten en lokale actoren gebeuren. In deel 2 van de nota flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandrecreatie (bijlage 8) wordt per gebied uit het meest wenselijk alternatief nagegaan welke recreatienetwerken, bezienswaardigheden, watersport, jacht, verblijfsrecreatie, horeca,... er zijn.

2. Impactbepaling

Na de inventarisatie is nagegaan wat de impact van de projecten veiligheid en natuurlijkheid is op de bestaande en geplande recreatievormen. Een bedreiging geeft aan dat de bestaande recreatie in het gebied verdwijnt indien er geen nieuwe inrichtende maatregelen worden genomen. Een aandachtszone geeft aan dat de recreatie in het gebied behouden blijft door een minimum aan maatregelen of de aanwezigheid van alternatieven.

3. Mogelijke flankerende maatregelen en initiatieven

Op basis van de hoger geschetste inventarisaties en de impactbepaling komt duidelijk in beeld wat de bestaande recreatievormen zijn en wordt ook de mogelijke impact van de realisatie van het geactualiseerd SIGMAPLAN geschetst. Hieruit blijkt dat nood is aan de uitvoering van bijkomende recreatieve inrichtingswerken. Voorbeelden zijn: aandacht voor toegankelijkheid (voor andersvaliden), aanleg ontbrekende schakels in fiets-, wandel-, mountainbikenetwerken, geherlokaliseerde infrastructuur voor visserij, zoeken van alternatieve locaties voor watersport,... In deel 2 van de nota flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandrecreatie (bijlage 8) worden alvast drie bovenlokale projecten onderscheiden :

- Regionaal recreatieplan Durmevallei
- De vallei van de Grote Nete; (Re)creëren van bron tot monding
- Recreatief netwerk Antwerpen anders.

Naast deze drie bovenlokale projecten wordt gesteld dat via de inrichting van de gebieden veiligheid en natuurlijkheid ook recreatieve maatregelen dienen genomen. Wel is het zo dat wegens de beschikbare beleidsruimte enkel een eerder beperkt en ambtelijk overleg is gevoerd. De hierboven opgesomde inrichtingsmaatregelen dienen dus verder uitgewerkt en geconcretiseerd te worden in overleg met lokale besturen en maatschappelijke actoren. Na de beslissing van de Vlaamse regering zal een proces opgestart worden met alle betrokkenen waardoor nog bijkomende maatregelen en initiatieven kunnen worden ontwikkeld (bv. recreatieve beheerovereenkomsten, subsidieregelingen ...). Een mogelijk

instrument om zowel het proces als de inrichting op het terrein te realiseren, kan gevonden worden in de landinrichting / natuurinrichting : samen met actoren kunnen mogelijke projecten gedefinieerd worden en via inrichtingsplannen kan de uitvoering op het terrein aangevat worden. De verdere invulling van de plattelandsrecreatie mag geen negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

7. Communicatie en maatschappelijk draagvlak

Om maatschappelijk draagvlak bij de brede bevolking te krijgen zal de verdere uitwerking en realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN door middel van een communicatiestrategie ondersteund worden. Deze communicatie zal worden aangestuurd door Waterwegen en Zeekanaal in overleg met de multifunctionele beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep en het ministeriële niveau. Binnen de communicatie zal gefocust worden op de kansen die het SIGMAPLAN biedt voor bijvoorbeeld recreatie, natuurbeleving Op termijn zou het SIGMAPLAN uitgespeeld kunnen worden als toeristische trekpleister. Om kansen voor het verbeteren van het lokale leefklimaat optimaal te benutten worden daarnaast de inrichtingsplannen opgemaakt in nauwe samenwerking met de lokaal betrokkenen.

Naast het creëren van een lokaal maatschappelijk draagvlak via de flankerende maatregelen en het inrichtingsplan zou gestreefd moeten worden naar een globaal maatschappelijk draagvlak (bijvoorbeeld op schaalniveau van het Zeescheldebekken) bij betrokken organisaties. In de mate de gemeentes rechtstreeks kunnen betrokken worden bij het OAP kan dit best gebeuren door een verderzetting van het OAP en het nauw betrekken van de OAP-partners bij de verdere voorbereiding en uitwerking van de concrete projecten. Op die manier kan optimaal rekening gehouden worden met de globale sectorale belangen bij de verdere uitwerking van het geactualiseerde SIGMAPLAN. Voordeel is dat op die manier ook een duurzame vertrouwensband kan gesmeed worden tussen alle betrokken partijen.

Naast communicatie met de belangenorganisaties en burgers zal ook met de Europese Commissie worden gecommuniceerd. Het Zeescheldebekken is namelijk voor een groot deel opgenomen binnen het Europees ecologisch netwerk, Natura 2000, bestaande uit Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Voorts is een anticiperend en pro-actief contact met de Europese Commissie ook vereist omdat er "prioritaire" habitats bij betrokken zijn. De Europese commissie is reeds op de hoogte gesteld van het planningsproces. Bij de verdere uitwerking van het geactualiseerde SIGMAPLAN zal, zoals aangegeven wordt in de eerste kennisgeving, op gepaste wijze rekening gehouden worden met de Natura 2000 waarden en verplichtingen. De Europese Commissie wordt hierbij direct geïnformeerd en betrokken.

8. Budgettaire impact

8.1 Inleiding (zie ook overzichtstabel 10 p. 72 van bijlage 1)

De bijsturing van het SIGMAPLAN (vanuit het oogpunt van veiligheid) resulteert in bijkomende investeringen waarvan de raming geschat wordt op 272 miljoen EUR. Hierin is inbegrepen de onteigeningen voor de aanleg van waterkeringen, de bouw van waterkeringen en indien noodzakelijk de onteigening van het inwendige van de gebieden. Op termijn kunnen bijkomende maatregelen noodzakelijk zijn om het veiligheidsniveau te handhaven bij een stijgend zeespiegelpeil. De kost van deze maatregelen wordt geraamd op 64 miljoen EUR. De aanvulling van het SIGMAPLAN (vanuit het oogpunt van natuurlijkheid) resulteert in bijkomende investeringen waarvan de raming geschat wordt op 247 miljoen EUR. Hierin is inbegrepen de onteigening van de gebieden, de bouw en de aanpassing van waterkeringen en de realisatie van natuur.

In de raming van de onteigeningskost is bijzondere aandacht gegaan naar een adequate vergoeding van de getroffen landbouwbedrijven. Niet enkel voor het verlies van landbouwareaal en bedrijfszetels in het projectgebied, maar ook voor de impact op de leefbaarheid van bedrijfszetels die buiten het

projectgebied gelegen zijn, doch binnen het projectgebied areaal uitbaten. Dit verklaart het relatief hoge aandeel van de onteigeningskosten in de totale kosten. De kost van de flankerende maatregelen ten aanzien van grondgebruikers (diverse herstructurerings- en begeleidingsmaatregelen, zoals de uitvoering van ruilverkavelingen met verbrede doelstellingen, de instelling van een grondenbank,...) worden geraamd op 43,7 miljoen EUR. Voor de ontwikkeling van flankerende maatregelen plattelandsrecreatie worden de kosten geraamd op 8 miljoen EUR.

8.2 Oriënterend overzicht benodigde budgetten 2006-2010

De kredieten voor de verschillende projecten worden ingeschreven op de daartoe geëigende basisallocatie.

RAMING IN MILJOEN EUR	2006	2007	2008	2009	2010	TOTAAL
GEACTUALISEERD SIGMAPLAN	25	30	30	45	50	180
Verdere realisatie SIGMAPLAN 1977	23	22	20	20	25	110
- dijkverhoging en -verzwaring						
- GOG Kruibeke-Bazel-Rupelmonde						
- renovatie kaai te Antwerpen						
Bijsturing en aanvulling van het SIGMAPLAN	2	8	10	25	25	70
- dijkverhoging en -verzwaring						
- overstromingsgebieden (incl. natuurinvulling)						
- bijkomende maatregelen t.b.v. veiligheid						
- aanvullende natuurgebieden						
- flankerende maatregelen						

In dit oriënterende overzicht zijn de investeringen in de Hertogin Hedwigepolder op Nederlands grondgebied niet opgenomen. In de nota aan de Vlaamse Regering over het Memorandum van Overeenstemming van 11-03-2005 worden deze kosten geraamd op 45 miljoen EUR. Deze kosten vallen als gevolg van dat Memorandum van Overeenstemming ten laste van Vlaanderen. Dit project is immers budgettair gekoppeld aan de verdieping van de Schelde.

De projecten van het bijgestuurde en aangevulde SIGMAPLAN die voor 2010 moeten opstarten kosten in totaal 187 miljoen EUR), exclusief de flankerende maatregelen. In werkelijkheid zullen die projecten gefaseerd worden uitgevoerd via verschillende aannemingen, zodat vóór 2010 een beperkter bedrag (namelijk 70 miljoen EUR) (o.a. het project "Hedwigepolder (VL) – Prosperpolder") op de begroting moet worden ingeschreven. Aangezien er voldoende budget beschikbaar moet blijven voor de verdere realisatie van het SIGMAPLAN van 1977 betekent dit dat het totaal benodigde jaarlijks budget systematisch toeneemt om vanaf 2010 op 50 miljoen EUR uit te komen.

8.3 Besluit

Het geactualiseerde SIGMAPLAN wordt in overeenstemming met de langetermijnvisie Schelde-estuarium tegen 2030 gerealiseerd. De kosten worden tot 2030 geraamd op 830 miljoen EUR (inbegrepen afwerking SIGMAPLAN 1977 zonder stormvloedkering) + circa 49 miljoen EUR omwille van de flankerende maatregelen. Onteigening van het inwendige van de GOG's is inderdaad afhankelijk van de invulling ervan, maar om de budgettaire impact ervan aan te geven werd ook dit in de raming opgenomen. Het substantieel verhogen van het veiligheidsniveau op korte termijn krijgt de hoogste prioriteit zodat een voldoende hoog veiligheidsniveau tegen ten laatste 2020 bereikt wordt. Daarbij zal conform besluit 1.a van de OS 2010 aandacht worden geschonken aan de inrichting van een zo groot mogelijk deel van de overstromingsgebieden als natuurgebied en waar mogelijk ook mede bruikbaar gemaakt voor andere functies. Om dit te realiseren dient gedurende de eerstvolgende 5 jaar een jaarlijks budget beschikbaar gesteld te worden dat jaarlijks toeneemt om vanaf 2010 50 miljoen EUR te bedragen. Aangezien het gemiddeld jaarlijks beschikbare budget 25 miljoen EUR bedraagt, is een systematische verhoging ervan conform § 1.2 noodzakelijk.

De maatschappelijke kosten-batenanalyse van het SIGMAPLAN toont een hoge maatschappelijke rendabiliteit aan, in termen van vermeden overstromingsschade en baten van nieuwe natuurontwikkeling. Een tijdige uitvoering van het SIGMAPLAN is zeer belangrijk om die maatschappelijke rendabiliteit te verzekeren. Indien de uitvoeringsperiode te lang uitloopt, worden de baten van het SIGMAPLAN steeds verder naar de toekomst verschoven. Daardoor daalt de netto actuele waarde van de planbaten, en neemt de terugverdientijd van het plan toe. Een snelle uitvoering leidt tot de hoogste maatschappelijke opbrengst.

9. Weerslag van het voorstel op het personeelskader en de personeelsbudgetten.

De uitvoering van de projecten zal zorgen voor een verhoging van de werkdruk op bepaalde momenten. Gelet op de vernieuwde actuele invulling van het SIGMAPLAN conform de resolutie, het regeerakkoord en de beleidsnota's en met als doel over te gaan tot een correcte en tijdige uitvoering, dient dan ook in een flexibele en multidisciplinaire projectondersteuning voorzien te worden die afhankelijk van de evolutie op elk ogenblik kan aangepast worden aan de noodwendigheden van dat moment. Ondermeer volgende taken, respectievelijk functies zullen in deze projectwerking betrokken worden: het opvolgen en/of uitvoeren van MER-studies, oteigeningsdossiers, bouwdoosiers, terreinopmetingen door o.a. bio-ingenieurs, biologen, ingenieurs, topografen ... De kosten van deze projectwerking zijn gedeeltelijk onderdeel van uit te besteden opdrachten in zake dienstverlening. Bij de begrotingsopmaak voor de volgende jaren zullen de nodige voorstellen worden ingediend om bijkomende kredieten te bekomen voor de realisatie van het geactualiseerde SIGMAPLAN. Hierbij wordt gestreefd naar een optimale combinatie van aanwerving van personeel en personeel dat via uit te besteden opdrachten bij het project wordt betrokken.

10. Weerslag van het voorstel op de lokale besturen.

De inplanting van overstromingsgebieden en natuurgebieden hebben een belangrijke impact op de ruimtelijke structuur en de bestemming van dat gebied. Communicatie speelt een cruciale rol in de ontwikkeling van een maatschappelijk draagvlak. De lokale besturen zijn het eerste aanspreekpunt van de bevolking en werden daarom vanaf de fase van de visievorming betrokken. Ook omwille van de aanwezige terreinkennis is samenwerking met de lokale besturen noodzakelijk. Bovendien worden lokale besturen betrokken in de alarmprocedure in geval van gevaarlijk stormtij. De samenwerking met de gemeenten rond de verdere uitwerking van het globale project zal worden gekanaliseerd via het daartoe door de gemeenten en de provincies opgerichte Scheldeforum.

Reeds herhaaldelijk werd gewezen op het belang van het verkrijgen van een breed maatschappelijk draagvlak bij de lokale bevolking. De noodzaak voor intens overleg en uitgebreide communicatie zal ook voor de gemeenten inzet van personeel vereisen. Dit overleg kadert evenwel in de gewone opdrachten van de gemeenten, zodat geen directe financiële gevolgen voor deze besturen te verwachten zijn.

11. Advies van de Inspectie van Financiën

De Inspectie van Financiën heeft de nota, versie 16 juli 2005, gunstig geadviseerd. Advies is bijgevoegd. Het begrotingsakkoord werd gevraagd.

Voorstel van beslissing

De Vlaamse regering :

1. neemt kennis van de stand van zaken van de uitvoering inzake de langetermijnvisie Schelde-estuarium;
2. verklaart dat alle werken en handelingen noodzakelijk voor de realisatie van de Schelde-verdieping en het geactualiseerde SIGMAPLAN van dwingend openbaar belang zijn o.a. in de zin van art. 6 § 4 van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21-05-1992, inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna;
3.
 - 1. stelt vast dat het meest wenselijk alternatief, zoals beschreven in bijlage 1, voor de verdere uitwerking van het geactualiseerd SIGMAPLAN in overeenstemming is met de bepalingen en de doelstellingen van de Ontwikkelingsschets 2010 zoals vastgelegd op 17-12-2004 (VR/PV/2004/48 - punt 85), met de resolutie van het Vlaams Parlement van 26-01-2005 en met het Memorandum van Overeenstemming van 11-03-2005;
 - 2. bekrachtigt het meest wenselijke alternatief, zoals beschreven in bijlage 1, als uitgangspunt voor de concretisering en verdere uitwerking van het geactualiseerde SIGMAPLAN, als uitgangspunt voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, en als werkingsgebied voor de inzet van de flankerende maatregelen voor landbouw en plattelandsrecreatie;
 - 3. beslist dat voor de projecten die te realiseren of op te starten zijn tegen 2015 of later, er van het meest wenselijk alternatief kan afgeweken worden, o.a. op basis van het voorstel van de lokale besturen (cfr. bijlage 12) mits:
 - i. de beoogde 75%-reductie van het totaal overstromingsrisico tot 2100 behouden blijft
 - ii. de definitieve instandhoudingsdoelstellingen, zoals in punt 7 van deze beslissing geformuleerd, gerealiseerd kunnen blijven
 - iii. steeds voldaan is aan het gelijktijdigheidsbeginsel zoals geformuleerd in besluit 4.a van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium
4. beslist inzake de uitvoering van het geactualiseerde SIGMAPLAN :
 - de NV Waterwegen en Zeekanaal te belasten met de coördinatie van de voorbereiding en de realisatie van de projecten, die op korte termijn vereist zijn voor het vergroten van de veiligheid en van de projecten die wat betreft termijn gebonden zijn aan de opstart van de Schelde-verdieping en die opgelijst zijn in § 4.2 en qua natuurinvulling zijn gepreciseerd in bijlage 1;
 - dat de voorbereiding van de realisatie van deze projecten in nauw overleg gebeurt tussen de NV Waterwegen en Zeekanaal, AMINAL - afdeling Natuur en de multifunctionele beleidsdomein-overschrijdende werkgroep;
 - het verdere afbakeningsproces van de buitengebieden af te stemmen met de andere projecten van het meest wenselijk alternatief zoals beschreven in bijlage 1, en omgekeerd;
 - de communicatie omtrent de planningsprocessen Strategisch Plan voor de Linkeroever van de Haven van Antwerpen en het geactualiseerde SIGMAPLAN op elkaar af te stemmen;
5. gelast de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën, Begroting en Ruimtelijke Ordening met de opmaak van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de gebieden die opgelijst zijn in § 4.2, indien de noodzaak daarvoor blijkt uit de evaluatie van de van kracht zijnde plannen van aanleg;
6. gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur een gestructureerd overlegproces verder te zetten volgens de principes vastgelegd in hoofdstuk 7 met

alle betrokken partijen in het Zeescheldebekken om maximaal draagvlak te verkrijgen voor de uitwerking van de plannen;

7. bekrachtigt de instandhoudingsdoelstellingen van het Zeescheldebekken gevoegd als bijlage 7 bij onderhavige nota als voorlopig toetsings- en richtinggevend kader bij de inrichting van de overstromingsgebieden en de natuurontwikkelingsprojecten, in afwachting van de bekrachtiging van definitieve instandhoudingsdoelstellingen bij het opmaken van de nodige natuurrichtplannen, en verzoekt de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur voor wat het Schelde-estuarium betreft overeenstemming met Nederland te bereiken en dit met de nodige aandacht voor monitoring voor evaluatie- en rapportagedoeleinden;
8. geeft de multifunctionele beleidsdomein-overschrijdende werkgroep inzake het SIGMAPLAN de opdracht om hun samenwerking t.b.v. de voorbereiding en uitvoering van het geactualiseerde SIGMAPLAN verder te zetten;
9. bekrachtigt het flankerend beleid landbouw gevoegd als bijlage 8 bij onderhavige nota en beslist uitvoering te geven aan het flankerend beleid landbouw voor het meest wenselijk alternatief zoals beschreven in bijlage 1
 - gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur en de minister bevoegd voor Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid de nodige stappen te zetten om het vernoemde instrumentarium van de flankerende maatregelen landbouw, na onderlinge afstemming en afstemming met de bestaande vergoedingsregelingen, vernoemd in bijlage 8 bij onderhavige nota tot uitwerking te brengen en
 - gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de Vlaamse Landmaatschappij te gelasten uitvoering te geven aan het flankerend beleid landbouw vernoemd in bijlage 8 bij bovengenoemde nota;

De flankerende maatregelen in de gebieden die niet zijn opgenomen in de eerste fase betreffende de realisatie van het geactualiseerde Sigmaplan bevatten verwerving en herstructurering. Bijkomende maatregelen kunnen pas ingezet worden mits specifieke beslissing daarover van de Vlaamse Regering.

10. hecht haar goedkeuring aan het plan van aanpak van het flankerend beleid voor plattelandsrecreatie gevoegd als bijlage 8 bij bovengenoemde nota en gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur en de minister bevoegd voor Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid een samenwerkingsovereenkomst te sluiten met als doel een overlegproces te starten met maatschappelijke groepen, lokale besturen, lokale actoren om flankerende maatregelen plattelandsrecreatie gebiedsgericht vorm te geven;
11. gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de Vlaamse Landmaatschappij de opdracht te geven om een planprogramma plattelandsrecreatie uit te werken zoals opgenomen in bijlage 8 met bijzondere aandacht voor overleg en participatie met maatschappelijke groepen, lokale besturen, lokale actoren m.b.t. de gebiedsgerichte invulling van de flankerende maatregelen plattelandsrecreatie zonder afbreuk te doen aan de doelstellingen inzake veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid (in het bijzonder de instandhoudingsdoelstellingen);

12. gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de Vlaamse Landmaatschappij de opdracht te geven om een overeenkomst tot opstarten van een lokale grondenbank te sluiten;
13. gelast de minister bevoegd voor Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur in het najaar een aansluitend voorstel voor te leggen aan de Vlaamse Regering met betrekking tot de concrete uitvoering van het meest wenselijke alternatief voor het geactualiseerd SIGMAPLAN met betrekking tot de Rupel en het tijgebonden deel van de Neten, Dijle en Zenne.

Kris PEETERS,
Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Bijlagen

- 1) synthesesnota geactualiseerd SIGMAPLAN, veiligheid en natuurlijkheid in het Zeescheldebekken
- 2) kaart omschrijving meest wenselijk alternatief
- 3) kaart fasering meest wenselijk alternatief
- 4) verslag van de cel MER inzake de goedkeuring van het Plan-MER
- 5) overzichtskaart meest wenselijk alternatief, projecten fase 1 en van het flankerend beleid
- 6) eindverslag werkgroep procedures
- 7) instandhoudingsdoelstellingen
 - a) instandhoudingsdoelstellingen Zeescheldebekken
 - b) toetsing van het meest wenselijk alternatief
- 8) flankerende maatregelen landbouw en plattelandsrecreatie
 - a) nota flankerende maatregelen landbouw
 - b) nota flankerende maatregelen plattelandsrecreatie
- 9) landbouwgevoeligheidsanalyse voor de actualisatie van het SIGMAPLAN
 - a) vergelijkende analyse landbouw voor de gebiedsafweging veiligheid
 - b) gevoeligheidsanalyse landbouw Durme
 - c) gevoeligheidsanalyse landbouw in de scenario's voor veiligheid
 - d) gevoeligheidsanalyse landbouw in de geïntegreerde scenario's veiligheid en natuurlijkheid
 - e) landbouwtoets op het meest waarschijnlijke scenario t.b.v. het plan-MER
 - f) landbouwtoets op het meest wenselijk alternatief
- 10) MKBA voor de actualisatie van het SIGMAPLAN
 - a) synthesesrapport
 - b) opstellen van de composietrandvoorwaarden
 - c) analyse van het nulalternatief
 - d) vergelijking van de planalternatieven
 - e) optimalisatie dijkverhogingen en overstromingsgebieden
 - f) gevoeligheidsanalyse
 - g) probabilistische aanpak
 - h) effecten op landbouw
 - i) effecten op bosbouw
 - j) effecten op scheepvaart
 - k) recreatiewaarde stormvloedkering
 - l) ecosysteembaten
- 11) Plan-MER voor de actualisatie van het SIGMAPLAN
 - a) niet-technische samenvatting
 - b) hoofdrapport
 - c) technische deelrapporten
 - d) meest wenselijk alternatief
 - e) passende beoordeling
- 12) projectvoorstellen aangereikt door de lokale besturen